

Nastava na daljinu

Odgojno-obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj protekle je godine doživio nagle i prisilne promjene. Zbog pandemije koronavirusne bolesti klasična nastava nije bila moguća i svi smo ušli u sustav e-obrazovanja. To se ogleda i u nizu novih pojmova koji su postali vrlo česti u stručnoj i općoj komunikaciji: e-obrazovanje, e-učenje, nastava na daljinu, učenje na daljinu, *online* nastava, e-nastava, nastava licem u lice, internetsko obrazovanje. Već smo prethodnih godina u nastavnoj praksi usvojili pojmove e-matice i e-dnevnika. (Postoje i e-građani, e-Mirovinsko, e-usluga, e-predmet, e-računi, e-usmjeravanje, e-pravosuđe, e-zdravstveno, eKupi, eBanka...) U potrazi za definicijom obrazovanja možda je najbolje krenuti na mrežne stranice *Hrvatske enciklopedije*.

Obrazovanje je organizirani pedagoški proces stjecanja znanja i razvijanja spoznaje. Društveno se organizira u zakonom utemeljenim obrazovnim ustanovama koje ostvaruju planove i programe obrazovanja. Prema dobi odgajnika obrazovanje se dijeli na: predškolsko, školsko i obrazovanje odraslih. Primjereno dobnim skupinama, planovima i programima utvrđuju se sadržaji i trajanje obrazovanja, kojima se osiguravaju obrazovni standardi za svako obrazovno razdoblje.

(obrazovanje. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44619>, pristupljeno 8. veljače 2021.)

Što je *e* u nazivu *e-obrazovanje*? Definiciju e-obrazovanja nije moguće pronaći na toj stranici, ali pokušaja definiranja ima. Ključni elementi svih definicija uključuju pomoć računala, internet kao komunikacijski kanal i obrazovne materijale u digitalnome formatu.

Klasična nastava (licem u lice / *face to face, f2f*) predavački je tip nastave u učionici. Informacijsko-komunikacijska tehnologija ne primjenjuje se u tome tipu nastave u onome smislu kao u pravoj nastavi na daljinu. Primjerice, kako bi se poboljšala klasična nastava, već nekoliko desetljeća nastavnici se služe dokumentima u Wordu, ali i prezentacijama (PowerPoint i sl.). Možda će se tko začuditi, ali najjednostavniji pomak prema e-nastavi događa se kad u nastavu uključimo sad već običnu prezentaciju u PowerPointu.

Nastava na daljinu oblik je učenja i poučavanja bez fizičke prisutnosti i kontakta učenika i nastavnika, a sâm proces učenja i poučavanja odvija se u virtualnome okruženju uz podršku digitalnih tehnologija. Premda se nazivi *e-nastava* i *nastava na daljinu* često

značenjski izjednačuju, to nisu sinonimi za isti tip nastave ili obrazovanja. Primjerice, već desetljećima postoji nastava na daljinu u obliku dopisnih tečajeva putem obične, zemaljske pošte. No, ni svi tipovi e-obrazovanja ne odvijaju se na mreži. Obrazovni proces oduvijek se nastoji koristiti dostupnom tehnologijom kako bi svladao objektivne prepreke i poteškoće – to je na prvome mjestu nemogućnost okupljanja na istome mjestu. Taj problem rješavao se u prošleme stoljeću na mnoge načine: uključivanjem radija – radioemisija, zatim televizije i televizijskih obrazovnih emisija, a danas i mnogim mrežnim platformama. U primjeni su bili i trajni zapisi obrazovnih materijala na gramofonskim pločama, audiokasetama, videokasetama.

Nastava na daljinu postavlja nove i drukčije zahtjeve nastavnicima, ali i učenicima. Za učenika to će ponajprije biti samodisciplina, kvalitetna organizacija vremena, samostalnost u radu, strpljivost i upornost. U svim tim poželjnim elementima važna je i podrška nastavnika, kojom će održavati dovoljno visoku razinu učeničke motivacije za rad. Pojavom novoga i trenutačno usporednoga modela nastave počelo se govoriti o prednostima i nedostacima, o pozitivnim i negativnim učincima jedne i druge nastave.

prednosti nastave na daljinu	nedostatci nastave na daljinu
<ul style="list-style-type: none"> • fleksibilnost rada u vlastitome ritmu i vremenu (posebice ako predavanja u stvarnome vremenu nisu obvezatna) • izbjegavanje putovanja (razlog zbog kojega je ovaj tip nastave i uveden; u vrijeme pandemije posebno važno) • razvijanje osobne odgovornosti za učenje • razvijanje vještina obrade dostupnih informacija • neki se učenici osjećaju sigurnijima iza zaslona u uključivanju u nastavu • predavanja se mogu snimiti i ponovno gledati • jeftinije je za društvenu zajednicu ako je obrazovanje svima dostupno • i bolesni učenici mogu sudjelovati u radu (smanjuju se izostanci) 	<ul style="list-style-type: none"> • živi kontakt nenadoknadiv je, posebno u mlađim dobnim skupinama – i s nastavnikom i s drugim učenicima • slaba tehnička podrška povezana s materijalnim okolnostima • tehničke poteškoće mogu frustrirati i poticati na odustajanje • slaba motiviranost prouzročena nedovoljnom informatičkom pismenošću nastavnika i učenika • smanjuje se klasična odgojna uloga nastavnika • troškovi tehnologije • nastavnik će se teže posvetiti učenicima pojedinačno • mnoštvo platforma i stalna potreba za dodatnim usavršavanjem • u početnim godinama školskoga obrazovanja gotovo je nemoguća provedba nastave na daljinu

Nastava na daljinu postala je obrazovna stvarnost i bit će teško u potpunosti se vratiti na isključivo klasičan oblik nastave kad prođu uvjeti koji su pokrenuli ove promjene. Mnogi su učenici jako zadovoljni mrežnom nastavom jer im ostavlja slobodu da kvalitetnije ispune svoje vrijeme. O tome će se više moći govoriti kad prođu epidemiološke mjere ograničenoga kretanja i okupljanja i kad učenici budu mogli mnogo kvalitetnije ispuniti preostalo vrijeme nakon nastave. Ono što nastava na daljinu svakako započinje jest cjeloživotno učenje, a to je ključni ishod svakoga programa i kurikula.

Mali savjeti za nastavu na daljinu

- Napraviti jasan raspored aktivnosti za učenike: rokovi i obveze za svaki predmet; za nastavnike: rokovi i obveze za svaki razred. Postoje kalendari na platformama za nastavu na daljinu koji olakšavaju rad.
- Jasno naznačiti vrijeme potrebno za svaku aktivnost: za zajednički rad i za samostalni rad (zadaje).
- Nastavni sat kvalitetno isplanirati i jasno artikulirati sve zahtjeve. Postaviti radne materijale da budu dostupni svima.
- Odrediti vrijeme i način komunikacije s učenicima i roditeljima. Za nastavnika nije dobro da dopusti slanje zahtjeva u bilo koje vrijeme, jednako kao što nije dobro ni da nastavnik traži stalnu dostupnost od učenika.
- Odrediti jasna pravila pismene i usmene komunikacije.
- Aktivirati učenike na satu.
- Ne treba pretjerano upotrebljavati digitalne alate jer će zagušiti sadržaje i ishodi će izostati.

